

TAZE FASULYELERİMİZİN İHRAÇ İMKÂN LARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Erdoğan OSMANLIOĞLU (1)

G İ R İ Ş

Türkiye’de geniş bir taze fasulye ihraç potansiyelinin mevcudiyeti zaman zaman belirtilmiş ve bu nedenle muhtelif zaman ve şekillerde deneme ihracatları düzenlenmiştir. Fakat çeşitli nedenlerle fasulye ihracatımız istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bu çalışmada, önce taze fasulyenin memleketimizdeki durumu incelenip daha sonra da dış pazar istekleriyle mukayesesi yapılarak ihraç imkânlarımız farklı bir yönden etüd edilmektedir.

Türkiye’de Taze Fasulye Üretimi :

Memleketimizin hemen her yerinde taze fasulye yetiştirilmekte ise de üretim daha çok Hatay, Antalya, Mersin, Adana, İzmir, Manisa, Bursa, Çanakkale ve Bilecik illerinde geniş şekilde yapılmaktadır.

Türkiye’de Taze Fasulye Üretimi 1958 — 1965

Yıllar	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
T. Fasulye Ek’imi (Hektar)	16.545	37.386	40.048	40.175	44.175	42.775	35.217	37.182
T. Fasulye Üretimi (Ton)	77338	224328	173105	243182	176199	178388	158437	267130

KAYNAK : Tarım Bakanlığı, Sebzeçilik Üretim ve Tüketim Hedefleri
(1967 - 2000 yılları), Ankara, 1966.

Yukarıdaki cetvel incelendiğinde gerek ekim sahası ve gerekse üretim miktarı yönünden devamlı bir artış olduğu kolayca görülmektedir.

Memleketimizde değişik bölgelerde değişik isimlerle çeşitli fasulye yetiştirilmekte olmasına rağmen belli başlı çeşitler; Ayşekadın Sırık, Yer Ayşe, Çalı

ve Şeker fasulyeleridir. Bunlardan kılçıksız ve yassı olan ilk iki çeşit oldukça yaygın olup Türkiye'nin çok yerinde bilinmektedir.

Dış Pazarlarda Taze Fasulyenin Durumu :

Fasulye tüketimi son senelerde artmasına rağmen konserve fasulyeleri ile olan daimi rekabet yüzünden ticaret sahasında bazı risklerle karşılaşmak mümkündür. Ancak birinci kalite ve tüketicinin isteğine uygun taze fasulyeler kâr sağlamaktadır. Avrupa pazarlarında çeşitli fasulyeler görülmekte olmasına rağmen bunları 5 grup altında toplayabiliriz (4).

1. «Fransız Fasulyesi» veya «Filet Fasulye» olarak bilinen ve büyüklüğünde kılçık teşekkül eden ince ve oldukça isim yapmış olan Fransız çeşidi.

2. «Boby tipi», «Boby Fasulyesi», «Prenses» veya «Phenix» adıyla bilinen U.S.A., Almanya ve İtalya'da yaygın etli, yuvarlak, kılçıksız fasulye çeşidi.

3. Geniş, yassı «Mangetout» çeşidi.

4. Fransa, U.S.A. ve Akdeniz ülkelerinde tutulan sarı kabuklu fasulye çeşidi.

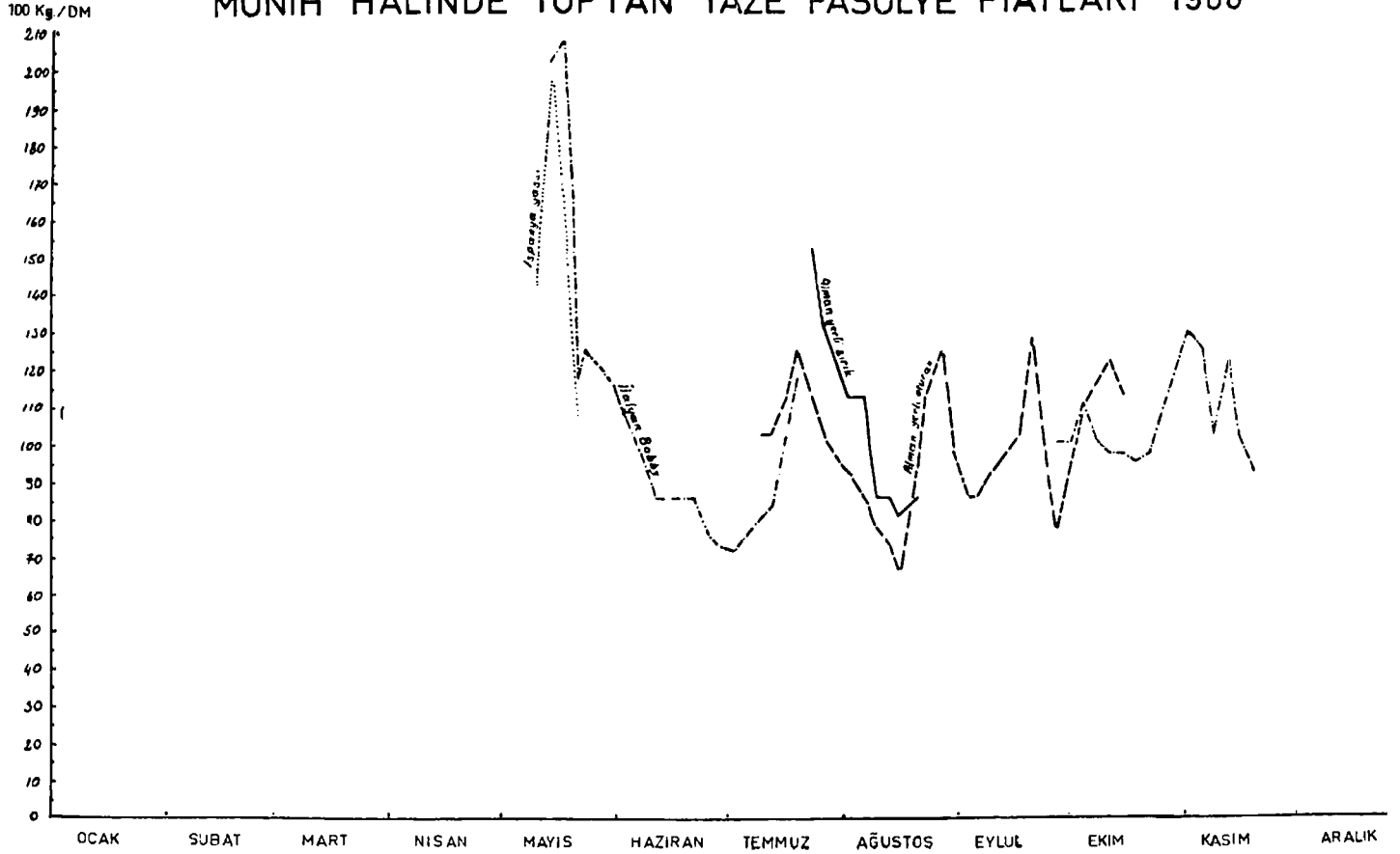
5. Hollanda'da bilinen, yassı, uzun «Spek» veya «Horicota à couper» çeşidi.

Bazı Avrupa ülkeleri taze fasulye ticareti yönünden incelendiğinde farklı özellikler göstermektedirler. Örneğin küçük bir tüketici pazara sahip olan İsveç'te kış aylarında konserve fasulye tüketimi yerleşmiş olup, taze fasulye ithalatının kesif olduğu aylar Nisan - Mayıs'tır. Soğuk havalı tren ve kamyonlar ile pazarın küçüklüğü dolayısıyla diğer sebze ve meyvelerle karışık olarak gönderilmektedir. İngiltere ise, kış aylarında çeşitli ülkelerden ithalat yapmaktadır. İnce Fransız tipi fasulyeler lokantalar tarafından talep edilmekte olup iyi kalitedeki mal çok iyi para getirmesine rağmen, talep edilen miktar sınırlıdır. Fasulye ithalatı Kasım - Aralık ayında başlar ve kış sonlarında oldukça artar. U.S.A., Habeşistan, Kenya, Yunanistan, İspanya, Kanarya Adaları, Mısır ve İtalya, İngiltere pazarı için fasulye gönderen belli başlı ülkelerdir. Nisan ayında İspanya ve İtalya'dan daha sonra Fransa'dan büyük miktarda ithalat yapılmaktadır.

Fransa en büyük turfanda fasulye ihracatçısı olmasına rağmen, Kasım 15 Nisan 15 tarihleri arasında Ortak Pazar dışındaki ülkelerden taze fasulye ithalatı yapmaktadır. Fas, İspanya, Cezayir, Tunus, Mısır, Fildişi Sahili ve İtalya arasında Fransa pazarı için oldukça kuvvetli bir rekabet hüküm sürmektedir. Pazar çeşit bakımından fazla titiz olmadığından bir çok çeşitler için satış imkânı mevcuttur.

Alman tüketicisi ise, ince kabuklu, uzun fasulye yerine kılçıksız ve uzun olmayan etli fasulyeleri tercih etmektedir. «Boby Fasulyesi» bu nedenle diğer

MÜNİH HALİNDE TOPTAN TAZE FASULYE FİATLARI 1968

Kaynak: Transit-Courier 1968 bültenleri. Münih

yassı fasulyelerden daha iyi bir fiatla satılmaktadır. İtalyan fasulyeleri pazarda fiat yönünden çok etkili olmaktadır.

Taze Fasulyenin İç ve Dış Pazarlardaki Fiat Durumu :

Fasulye de diğer bir çok tarımsal ürünler gibi mevsimlik fiat dalgalanmaları göstermektedir. Türkiye'de kış aylarında çok az miktarda serada yetiştirilmesi nedeniyle fiatlar yüksek olmaktadır. Konserve gıda endüstrisinin ise, henüz daha yurdumuzda yerleşme safhasında bulunması geniş bir tüketici kitlesinin kış aylarında «uygun» bir fasulye tüketimini mümkün kılamamaktadır.

Dış pazarlarda taze fasulye fiatları çeşit ve mevsime göre dalgalanmalar göstermektedir. İsveç'te kilogramı 3—4 İsveç Kronu arasında oynamakta ise de (yaklaşık olarak 3.6 — 4.8 T.L.) fiatın pazara arzedilen miktar ile olan yakın ilgisi nedeniyle kesin bir rakam vermek güçtür. İngiltere'de ise 1968 yılında en iyi kalite fasulyeye ödenen fiat 7 şiling/Kg.dır. (1 şiling=1.2 TL.) Mevsim ilerleyip rekabet fazlaşınca, İtalya'dan gelen fasulyenin fiatı 2—3 şilinge kadar düşmektedir.

Dış pazarlardaki mevsimlik fiat dalgalanmalarını daha iyi göstermek için yandaki grafik hazırlanmıştır. Münih pazarı diğer Avrupa pazarları arasından bir örnek olarak seçilip fasulyenin gerek çeşit ve gerekse fiat değişiklikleri gösterilmiştir. Grafik tetkik edildiğinde taze fasulye fiatlarının Mayıs ayları başlarında 100 kg.'nın 100—200 DM arasında olduğu görülmektedir. Daha sonra fasulyelerin bol gözükmeleri ile fiatlar düşmekte ve hatta 100 kg.ı 50 DM gibi çok düşük bir değere ulaşmaktadır. Grafikte eksik kalan 4 aya ait fiatlar temin edilememiştir. Fakat bu eksikliğe rağmen yine fiat dalgalanması bize kâfi bilgi vermektedir. Kaldı ki, Türkiye'de kış aylarında fasulye kâfi miktarda yetiştirilmediği gibi fiatlar da yüksek olmaktadır. Açıkta fasulye Türkiye'de Nisan ayı ortalarında olgunlaşmakta fakat, fiatlar yüksek, hasat edilen miktar azdır. Nisan sonuna doğru fiat çok hızlı bir şekilde düşmektedir. Bu durum Türkiye'nin gerek erkencilik ve gerekse turfanda fasulyecilik yönünden önde gelen Dörtöy - Payas (Hatay) bölgelerine yakınlığı dolayısıyla Adana Belediyesi hal fiatları tetkik edildiğinde görülür.

Adana Toptancı Hal'inde Taze Fasulye Fiatları (Nisan — Mayıs 1969)

En yüksek fiatlar							Kg/Krş.	
24	26	29	2	6	8	15	16	20
Nisan	Nisan	Mayıs	Mayıs	Mayıs	Mayıs	Mayıs	Mayıs	Mayıs
500	500	250	250	200	110	120	90	80

KAYNAK : Adana Belediyesi Haller Müdürlüğü Günlük Fiat Cetvelleri 1969

15 gün gibi kısa bir zaman zarfında fiat 5.00 TL.dan 1.10 TL.sına düşmektedir. Nisan ve Mayıs ayındaki bu fiat değişikliklerinden ihracatta yararlanılacağı düşünülüp aynı tarihlerde Avrupa'daki fasulye talebi göz önüne alınarak 1969 yılında Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma ve Eğitim Merkezi bir deneme ihracatı düzenlemiştir.

Deneme ihracatında 3 farklı çeşit kullanılmış olup, bunlar «Boby», «Yer Ayşe» ve «Fransız Fasulyesi»dir. Yer Ayşe ve Fransız Fasulyesi yerli çeşitlerimiz olup, Dört Yol - Payas bölgelerinde yetiştirilmektedir. «Boby fasulyesi» ise, müessese tarafından kısmen ithâl ve kısmen de Balıkesir Tohum Üretim Merkezi'nden temin edilen tohumlardan yetiştirilmiştir.

Yer Ayşe İspanya'nın «Mangetout» çeşidine benzemesi ve bölgede bol miktarda yetiştirilmesi nedeniyle seçilmiştir. Fransız Fasulyesi ise İskenderun'un 10 km. kuzeyinde Azganlık köyünde yetiştirildiği tesadüfen öğrenilip ve Avrupa'ca bilinen Fransız Fasulyesi'nin aynı olması nedeniyle deneme ihracatına dahil edilmesine karar verilmiştir. «Boby Fasulyesi» ise Avrupa'da popüler bir çeşit olduğundan denemeye alınmıştır.

Her ne kadar denemenin kat'i raporu hazırlanmış durumda değilse de Viyana ve Münih pazarlarında iyi neticeler alınmış ve bu husustaki tahmin ve kanaatlerin yanlış olmadığını ortaya koymuştur. Viyana pazarı Yer Ayşe'yi takdir etmekte ve devamlı istemektedir. Yalnız pazarın küçüklüğü göz önüne alınarak uçak ile gönderilmesi veya soğuk havalı kamyon ile gönderilecek ise, diğer sebzeler ile karışık gönderip fiatın aşırı arz yüzünden düşmesi önlenmelidir. Nisan 27 tarihinde 2.40 Kg/TL. fiat ile Payas pazarında deneme ihracatı için satın alınan Yer Ayşe 25—27 Avusturya şilingine satılmıştır (8.75 — 9.45 TL). Satış fiatı ile alış fiatı arasındaki fark pazarlama masraflarını karşılayacağı gibi tatminkâr bir kâr da bırakacak miktardadır. Münih pazarından da Fransız Fasulyelerimizin beğenildiği öğrenilmiş olmasına rağmen fiat ve diğer hususlarda henüz kesin bilgi temin edilememiştir.

S O N U Ç

Ülkemizde geniş çapta üretimi yapılan taze fasulye, ihraç yönünden bazı özellikler göstermektedir. Bu özellikler göz önüne alındığı takdirde 1968 yılında 824 kg. olan taze fasulye ihracatımızı artırmak bazı bakımlardan mümkün olacaktır. Açık şartlarda turfanda yetiştiricilik Avrupa pazarlarında Türkiye'nin sesini duyuracak imkânlara sahiptir. Yalnız 15 - 20 gün gibi kısa bir aralıktan azamî istifade etmek zorunluğu vardır. Nisan sonu ve Mayıs başları fiat yönünden Avrupa'da cazip olduğu gibi yurt içinde ihracatçı firma için de elverişlidir.

Çeşit yönünden en geniş pazara sahip «Boby» çeşitleri tercih edilebileceği gibi mevcut yetişen çeşitlerimizden Yer Ayşe ve Fransız Fasulyesi de dış pazar-

larda alıcı bulacak niteliktedir. Yalnız alıcı hacmi ve pazar genişliği yönünden adı geçen ilk çeşit tercihe uygundur. Ayrıca «Boby Fasulyesi» iç pazarda alıcı bulma yönünden şanssızdır. Her ne kadar yerli Çalı fasulyesine benzerliği mevcut ise de fiyat daha düşük olma eğilimindedir.

İyi yetiştiricilik tekniği ve diğer erkenci çeşitler seçimi ile hasat tarihi daha da öne alınabilecek durumdadır. Türkiye ayrıca iyi bir organizasyon ile erkenci İspanya ve İtalya gibi ülkelerle rekabet şansına sahip olduğu gibi son turfandacılık yönünden de imkânları ayrıca araştırmaya değer niteliktedir.

SUMMARY

Turkey exported only 824 kg. green beans to European countries in 1968. To increase the export of green beans and find out consumer preferences in some foreign countries the author makes some remarks in this study. The period from the end of April to beginning of May is the best period for Turkey to export early green beans to Germany and Austria. Local varieties the «Yer Ayshe» and «French beans» have chances to be important export varieties. To extend the export market, «Bobby beans» should be introduced to Turkish growers provided local consumers are satisfied with this new variety.

LİTERATÜR KAYNAKLARI

1. Adana Belediyesi Haller Müdürlüğü İstatistik Kayıtları, 1969.
2. BAYRAKTAR, Kâzım, Sebze Yetiştirme, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1966.
3. BUÇUKOĞLU, Ömer, 1964 Yılı Taze Fasulye İhraç Denemeleri Hakkında Rapor, Tarım Bakanlığı Plânlama ve Ekonomik Araştırmalar Grubu Başkanlığı Yayınları No. 6, Ankara, 1964.
4. COUDERT, Jean, Report on a Survey of Selected European Markets for Fresh Fruit and Vegetables, Turkey, Yalova, 1969.
5. İstanbul Merkez Hal Müdürlüğü İstatistik Kayıtları, 1968.
6. ORAMAN, Nail, Sebzeçilik, Maarif Basımevi, İstanbul, 1956.
7. Tarım Bakanlığı, Sebzeçilik Üretim ve Tüketim Hedefleri, (1967 — 2000 yılları), Ankara, 1966.
8. Transit-Courier, Münshener Ausgabe 1968 serisi.
9. WORK, P. ve CAREW, J., Vegetable Production and Marketing, John Wiley and Sons, Inc., New York, 1955.